

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет економіки та управління
Кафедра управління

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

«   »   2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“УНІВЕРСИТЕТСЬКІ СТУДІЇ”**

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ
“ЛІДЕРСТВО СЛУЖІННЯ”**

для студентів

спеціальності	122 Комп'ютерні науки
освітнього рівня	перший (бакалаврський)
освітньо-професійної програми	122.00.01 Інформатика

Київ – 2023

Розробник:

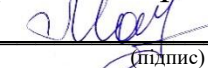
Краус Катерина Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач:

Краус Катерина Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри управління

Протокол від “29” серпня 2023 р. № 9

Завідувачка кафедри Оксана МАРУХЛЕНКО
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми 122.00.01 Інформатика

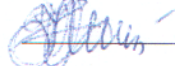
(назва освітньої програми)

_____ 2023 р.

Керівник освітньої програми Ірина МАШКІНА
(підпис)

Робочу програму перевірено

_____ 2023 р.

Заступник директора/декана Оксана КАЗАК

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» 20__ р., протокол № _____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» 20__ р., протокол № _____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» 20__ р., протокол № _____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» 20__ р., протокол № _____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
<i>“Університетські студії”</i>	
Вид дисципліни	ообов’язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120
Курс	1
Семестр	1
Кількість змістових модулів з розподілом:	
Обсяг кредитів	4
Обсяг годин, в тому числі:	120
Аудиторні (лекція/семінар/практичне)	56 (18/20/18)
Модульний контроль	8
Семестровий контроль	-
Самостійна робота	56
Форма семестрового контролю	залік
<i>Змістовий модуль “Лідерство служіння”</i>	
Курс	1
Семестр	1
Обсяг кредитів	1
Обсяг годин, в тому числі:	30
Аудиторні (лекція/семінар/практичне)	14 (-/-/14)
Модульний контроль	2
Семестровий контроль	-
Самостійна робота	14
Форма семестрового контролю	-

2. Мета та завдання модуля навчальної дисципліни “Університетські студії. Лідерство служіння”

Мета: формування у студентів соціальної відповідальності та системи спеціальних знань у галузі лідерства, розуміння концептуальних основ лідерства служіння; набуття умінь, необхідних для лідера, розвиток лідерських якостей.

Завданнями модуля навчальної дисципліни “Університетські студії. Лідерство служіння” є оволодіння такими компетентностями:

Загальнопредметні компетентності:

ЗК-3	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
ЗК-6	Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями
ЗК-7	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; до критичної оцінки отриманої інформації, використання логіки і раціональних міркувань
ЗК-8	Здатність генерувати нові ідеї (креативність)
ЗК-9	Здатність працювати в команді, брати на себе відповідальність за виконання спільних робіт; уміння вести дискусію, аргументовано відстоювати свою точку зору
ЗК-10	Здатність бути критичним і самокритичним
ЗК-13	Здатність діяти на основі етичних міркувань
ЗК-14	Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати

	цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
ЗК-15	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

Програмні результати навчання за модулем навчальної дисципліни “Університетські студії. Лідерство служіння”:

ПР-1	застосовувати знання основних форм і законів абстрактно-логічного мислення, основ методології наукового пізнання, форм і методів вилучення, аналізу, обробки та синтезу інформації в предметній області комп’ютерних наук
ПР-18	усно й письмово спілкуватися рідною та іноземною мовою з професійних питань, зокрема, представити комплексну інформацію, викласти ідею, пояснити суть проблеми (задачі), спосіб розв’язання та результат; читати спеціальну літературу іноземною мовою, знаходити, аналізувати та використовувати інформацію з різних довідкових джерел

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Розподіл год. між видами робіт				
	денна форма				
	Усього	у тому числі			
л.		п.з.	с.з.	м.к.	с.р.
Змістовий модуль “Університетські студії. Лідерство служіння”					
Тема 1. Знайомство	4		2		2
Тема 2. Університет та його роль у розвитку лідера	4		2		2
Тема 3. Лідерство	4		2		2
Тема 4. Служіння як основний вид діяльності лідера	4		2		2
Тема 5. Створення команди та особливості командної роботи	4		2		2
Тема 6. Конфлікти та способи їх розв’язання з позиції лідерства служіння	4		2		2
Тема 7. Лідерський спадок	4		2		2
Модульний контроль	2				
Усього	30		14		14

4.1. Теми семінарських занять – не передбачено навчальним планом

4.2. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль “Університетські студії. Лідерство служіння”		
1	Тема 1. Знайомство	2
2	Тема 2. Університет та його роль у розвитку лідера	2
3	Тема 3. Лідерство	2
4	Тема 4. Служіння як основний вид діяльності лідера	2
5	Тема 5. Створення команди та особливості командної роботи	2
6	Тема 6. Конфлікти та способи їх розв’язання з позиції лідерства служіння	2
7	Тема 7. Лідерський спадок	2
Разом		14

4.3. Теми лабораторних занять – не передбачено навчальним планом

4.4. Самостійна робота з дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль “Університетські студії. Лідерство служіння”		
1	Тема 1. Знайомство	2
2	Тема 2. Університет та його роль у розвитку лідера	2
3	Тема 3. Лідерство	2
4	Тема 4. Служіння як основний вид діяльності лідера	2
5	Тема 5. Створення команди та особливості командної роботи	2
6	Тема 6. Конфлікти та способи їх розв’язання з позиції лідерства служіння	2
7	Тема 7. Лідерський спадок	2
Разом		14

5. Програма змістового модуля “Лідерство служіння” навчальної дисципліни “Університетські студії”

Тема 1. Знайомство

Мета: познайомити учасників з особливостями курсу та його завданнями; створити доброзичливу та відкриту атмосферу; визначити очікування учасників; знайомство учасників один з одним.

Матеріал та обладнання: кольорові олівці; аркуші А4; правила роботи в групі (презентація).

План заняття:

1. Представлення викладача, завдань курсу та правил роботи в групі (7-10 хв.)
2. Вправа «Андрій, апельсин, Амстердам» (15-20 хв.)
3. Вправа «Хто я?» (25-30 хв.)
4. Вправа «Дзеркало» (20-25 хв.)
5. Вправа «Скарб мого серця» (20-25 хв.)
6. Обговорення «Універсальні цінності» (10-15 хв.)
7. Вправа «Ти знаєш, хто ти?» (7 хв.)
8. Завершення та оголошення ДЗ (5-7 хв.)

Домашнє завдання: визначити свої найголовніші (3-5) ключові цінності та записати дії, що демонструють ці цінності.

Представлення курсу

Мета: тренер представляє себе та особливості курсу (тренінгові форма роботи; дія-рефлексія; наявність робочих зошитів; проект); тренер разом з групою також визначають правила спільної роботи в групі (повага один до одного; активність; конфіденційність та ін.)

Час виконання: 10-15 хв.

Вправа «Андрій, апельсин, Амстердам»

Мета: познайомити учасників, налаштувати на доброзичливу атмосферу, активізувати когнітивні процеси учасників.

Час виконання: 15 хв.

Обладнання: м'яч

Хід виконання: учасник, який тримає м'яч, повинен назвати своє ім'я, улюблену страву (або хобі) та місто, у якому б хотів побувати. Усі слова повинні починатись із літери імені (або прізвища) учасника. Учасник, що отримує м'яч, повторює слова попередніх учасників, а потім називає інформацію про себе.

Вправа «Хто я?»

Мета: охарактеризувати себе.

Час виконання: 10-15 хв.

Обладнання: робочий зошит (аркуш паперу, ручка)

Хід виконання: протягом двох хвилин учасники записують речення, що починаються словом Я (мені). По закінченню двох хвилин учасники за бажанням зачитують приклади із своїх списків.

Питання для обговорення: Чи складно було виконувати вправу? Які речення переважають (прикметники: Я – розумний; опис ролей: Я – студент; бажання та прагнення: Я хочу спати; Я хочу бути щасливим; захоплення: Я люблю спорт тощо)? Чи хотілося б додати щось до списку? Яка інформація здивувала?

Вправа «Дзеркало»

Мета: познайомити учасників; продемонструвати ефект проєкції; створити атмосферу довіри.

Час виконання: 10-15 хв.

Обладнання: таймер

Хід виконання: учасники об'єднуються у пари. Перший етап триває 30 секунд – учасники дивляться один на одного, не розмовляючи. Другий етап – протягом двох хвилин один учасник розповідає іншому про його дитинство (дитинство партнера). Третій етап –

учасники міняються ролями. Четвертий етап – протягом двох хвилин учасники обговорюють, яка інформація була правильною, а в чому були неточності. По закінченню – обговорення в колі.

Питання для обговорення: Які враження (емоції) від усіх частин вправи? Для чого була ця вправа? Які проблеми виникали під час виконання? Чи помітили, що інформацію, яку розповідали про іншого, була схожа на власний досвід?

Вправа «Скарб мого серця»

Мета: познайомити учасників між собою; розкрити внутрішній світ один для одного.

Час виконання: 10-15 хв.

Обладнання: аркуші паперу, олівці, фломастери.

Хід виконання: на аркуші паперу учасники малюють власне «серце», свій внутрішній світ; по закінченню – демонструють та презентують малюнки один одному.

Обговорення «Універсальні цінності»

Мета: продемонструвати, що існують цінності, які поділяються усіма, незалежно від національності, віри сповідання та інше; визначити необхідність лідера пам'ятати про основні універсальні цінності.

Час виконання: 10 хв.

Хід виконання: звертаючи увагу на малюнки учасників (попередня вправа), тренер зауважує, що більшість важливих, головних аспектів в учасників спільна (зазвичай учасники зображують сім*ю та друзів). Оскільки сім*я – це люди та стосунки між ними, можна узагальнити, що саме людина та стосунки між людьми є універсальними цінностями.

Питання для обговорення: Чи погоджуєтесь, що людина та стосунки є найважливішими цінностями? Яким чином цінності можуть бути продемонстровані?

Вправа «Ти знаєш, хто ти?»

Мета: одержання зворотного зв'язку.

Час виконання: 10 хв.

Обладнання: стікери

Хід виконання: кожен учасник отримує набір стікерів (за кількістю учасників у групі) та на кожному із них записує асоціації щодо інших учасників. По закінченню – учасники обмінюються стікерами.

Завершення

Мета: узагальнення матеріалу; одержання зворотного зв'язку від учасників; обговорення домашнього завдання.

Час виконання: 10 хв.

Хід виконання: спільно з учасниками тренер узагальнює матеріал заняття; просить учасників поділитись враженнями, зазначити важливі моменти; оголошує домашнє завдання.

Домашнє завдання: визначити свої найголовніші (3-5) ключові цінності та записати дії, що демонструють ці цінності.

Тема 2. Університет та його роль у розвитку лідера

Мета: визначити основне завдання університету та його роль у розвитку лідерства; ознайомитись з місією КУБГ та основними цінностями; порівняти особистісні цінності та цінності університету; розробити цінності навчальної групи.

Матеріал та обладнання: аркуші А3, маркери, цінності університету (презентація), роздатковий матеріал (місія університету), проектор, відео-кліп.

План заняття:

1. Вправа «Бінго» (10-15 хв.)
2. Мозковий штурм «Університет і ми» (10-15 хв.)
3. Міні-лекція «Корпоративна культура» (5 хв.)
4. Міні-лекція «Цінності університету» (5 хв.)
5. Обговорення «Демонстрація культури» (10-15 хв.)
6. Вправа «Цінності єднають?» (20-25 хв.)
7. Завершення та визначення дз (5-10 хв.)

Домашнє завдання: проаналізувати місію та цінності кількох організацій (національних та іноземних; прибуткових та неприбуткових; виробничі та підприємства сфери послуг).

Вправа «Бінго»

Мета: активізувати учасників, налаштувати на роботу; визначити їх очікування.

Час виконання: 10-15 хв.

Матеріал та обладнання: кольорові аркуші

Хід виконання: учасники використовуючи аркуші паперу створюють фігурку людини, без будь-яких додаткових матеріалів (ножиць, скотчу, клею тощо). На голові у отриманої фігурки учасники пишуть своє ім'я та з чим (ким) себе асоціюють; на тулубі – своє життєве кредо; на руках – чого б хотіли отримати від заняття (очікування); на ногах – чим готові поділитись з іншими учасниками. По закінченню – учасники демонструють свої фігурки та діляться тим, що написали.

Мозковий штурм «Університет і ми»

Мета: визначити, які цінності, на думку учасників, є найважливішими для ідеального університету.

Час виконання: 10-15 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: учасники визначають роль сучасного університету, а також які цінності є ключовими для ідеального університету.

Міні-лекція «Корпоративна культура»

Мета: пояснити учасникам поняття корпоративної культури, познайомити їх з місією та візією Університету.

Час виконання: 5 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: тренер пояснює поняття корпоративної культури, просить учасників наводити приклади корпоративної культури Університету.

Міні-лекція «Цінності університету»

Обговорення «Демонстрація цінностей»

Мета: познайомити учасників з цінностями Університету та проаналізувати, чи демонструються вони викладачами та студентами старших курсів.

Час виконання: 15-20 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: тренер називає та пояснює цінності Університету, учасники аналізують, яка поведінка викладачів та студентів демонструє ці цінності.

Вправа «Цінності єднають?»

Мета: познайомити учасників з цінностями один одного, визначити спільні цінності групи та порівняти їх з цінностями університету.

Час виконання: 20-25 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: учасники об'єднуються у групи по троє та обговорюють власні цінності, а також визначають спільні п'ять цінностей. Тренер пояснює, що спільні цінності не повинні співпадати повністю, важливо, щоб усі учасники їх розділяли. Поступово групи об'єднуються та визначають спільні цінності своєї групи, а також визначають поведінку, яка б демонструвала ці цінності.

Після цього учасники порівнюють власні, групові та цінності університету.

Питання для обговорення: для чого необхідно визначати спільні, групові цінності? Чому компанії та організації визначають свої цінності (в рамках корпоративної культури)? Для чого необхідно порівнювати цінності групи та університету, а також індивідуальні цінності?

Завершення

Мета: узагальнення матеріалу; одержання зворотного зв'язку від учасників; обговорення домашнього завдання.

Час виконання: 10 хв.

Хід виконання: спільно з учасниками тренер узагальнює матеріал заняття; просить учасників поділитись враженнями, зазначити важливі моменти; оголошує домашнє завдання.

Домашнє завдання: проаналізувати місію та цінності кількох організацій (національних та іноземних; прибуткових та неприбуткових; виробничі та підприємства сфери послуг).

Тема 3. Лідерство

Мета: визначити поняття лідерство, розмежувати його з поняттями «керівництво», «управління», «влада»; ознайомити студентів з теоріями та концепціями лідерства; визначити основні принципи лідерства служіння.

Матеріал та обладнання: відео-кліпи; презентації (теорії лідерства, лідерство служіння).

План заняття:

1. Обговорення ДЗ та визначення настрою учасників (5-7 хв.)
2. Вправа «Стихія лідера» (10-15 хв.)
3. Обговорення «Лідерство» (10 хв.)
4. Міні-лекція «Теорії та концепції лідерства» (7 хв.)
5. Мозковий штурм «Лідерство – Керівництво – Менеджмент – Управління» (10 хв.)
6. Обговорення «Вплив та мотивація» (7-10 хв.)
7. Вправа «Штовхай - Веди» (10-15 хв.)
8. Обговорення «Парадигми лідерства. Криза лідерства» (7-10 хв.)
9. Відео «Малюк» (15-20 хв.)
10. Завершення та обговорення ДЗ (5-7 хв.)

Домашнє завдання: проаналізувати ситуацію з власного досвіду або з інших джерел (фільм, книга тощо), де герой намагався контролювати ситуацію з позиції сили.

Обговорення настрою учасників та ДЗ

Мета: визначити потреби та очікування учасників та обговорити ДЗ.

Час виконання: 10 хв.

Матеріал та обладнання: м'яч

Хід виконання: учасники по черзі, кидаючи м'яч один одному, продовжують фрази, які оголошує тренер. Перша фраза: «Сьогодні я ...» (для визначення настрою); друга фраза: «Під час цього заняття я ...» (для визначення очікувань учасників); третя фраза: «Компанія, яку я досліджував, цінує ...» (якщо частина учасників не підготували завдання, третю фразу можна замінити на «Мало хто знає що я ...»)

Вправа «Стихія лідера»

Мета: дати можливість учасникам більше розкритись один для одного.

Час виконання: 5-10 хв.

Хід виконання: тренер повідомляє, що існує чотири стихії: земля, вогонь, вода та повітря, кожна з яких характеризується певними якостями та ознаками, та просить учасників назвати, яка стихія притаманна їм.

Обговорення «Лідерство»

Мета: дати визначення поняттю «лідерство».

Час виконання: 10 хв.

Матеріал та обладнання: м'яч, фліпчарт (дошка)

Хід виконання: учасники по черзі, передаючи м'яч один одному називають асоціації та ознаки лідерства. Тренер записує ідеї учасників, після цього просить учасників, використовуючи попередні ідеї створити власне визначення лідерства. Після того, як учасники розробили визначення, тренер пропонує їм порівняти власне визначення з визначеннями науковців.

Міні-лекція «Теорії та філософії лідерства»

Мета: познайомити учасників з еволюцією феномену лідерства, теоріями та філософіями лідерства.

Час виконання: 7-10 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: тренер розповідає про теорії та філософії лідерства та основні відмінності та особливості різних підходів до визначення лідерства.

Мозковий штурм «Лідерство – Керівництво – Менеджмент – Управління»

Мета: визначити основні відмінності лідерства та менеджменту.

Час виконання: 15 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: Тренер демонструє переклад слів «лідерство» та «менеджмент» на мову жестів. Студенти висловлюють свої думки щодо відмінності та значення даних понять та як це відображено у відповідних жестах.

Учасники обговорюють висловлювання: «Люди не хочуть, щоб ними керували, вони хочуть, щоб їх спрямовували». По завершенню тренер узагальнює поняття «лідерство» та «менеджмент».

Обговорення «Мотивація людей»

Мета: звернути увагу учасників на проблему впливу; показати, що основне питання лідерства – як мотивувати людей, щоб вони працювали; визначити варіанти відповідей на це запитання.

Час виконання: 20 хв.

Хід виконання: Учасники обговорюють питання – який найбільш розповсюджений метод, що використовується для впливу та мотивації інших; як батьки зазвичай намагаються впливати на дітей; як керівники впливають на співробітників; якщо лідер цінує людей та стосунки, як він буде впливати та мотивувати інших?

Вправа «Штовхай – веди»

Мета: продемонструвати силову модель впливу.

Час виконання: 15 – 20 хв.

Хід виконання: Учасники об'єднуються в пари та стають обличчям один до одного та опираються один на одного руками. За командою один з партнерів повинен відштовхнути іншого щонайменше як на метр. Після виконання вправи – обговорення. В ході обговорення тренер представляє визначення сили: «здатність змусити когось виконувати свою волю, використовуючи свою позицію чи силу». Після цього один з учасників зав'язує очі, а інший веде його за руку. Через 5 хв. учасники міняються.

Питання для обговорення: Що ви відчували, коли штовхали? Що ви відчували, коли опирались? Якщо вам вдалось відстояти свою позицію, як ви себе почували? Наведіть приклади з життя, коли проти вас застосовували силу? Чи сприяє силовий вплив роботі з бажанням? Що є джерелом сили? Як силу можна забрати? Чи знаєте ви приклади, коли той, хто мав силу її втрачав? Як ви себе почували, блукаючи із зав'язаними очима? Як ви себе почували, коли необхідно було вести іншого? Чи сприяла ця вправа побудові довіри між вами? Лідер у цьому завданні мав силу (так як і у попередньому), та чи були ваші відчуття іншими? Наведіть приклади лідерів, за якими ви хотіли б слідувати? Які особливості поведінки та ставлення таких лідерів?

Обговорення «Парадигми лідерства. Криза лідерства»

Мета: ознайомити учасників з різними організаційними структурами.

Час: 5 – 10 хв.

Хід виконання: Один із учасників зображує традиційну організаційну систему підприємства. Учасники обговорюють її особливості.

Після цього учасники зачитують цитату Уорена Бенніса: «Це факт, що Америка та її бізнес-середовище доведена до руїн управління і ми сильно потребуємо лідерів. На жаль, дуже важко знайти людей, що готові відстоювати власні принципи та працювати, щоб їх почули. Деякі цікавляться, куди ж поділись усі лідери?» та обговорюють її.

Питання для обговорення: основні обов'язки лідера у цій структурі; основні обов'язки підлеглих у цій структурі; на чому заснована така структура; яка основна мета діяльності такої організаційної структури; яку цінність мають люди у цій структурі; як виглядають стосунки у такій структурі; які можуть виникати проблеми у даній структурі; чи мають люди

і стосунки високу цінність у цій структурі; запропонуйте кращу організаційну структуру.

Відео «Малюк» (Babe)

Мета: продемонструвати різні способи впливу на людей.

Час виконання: 25-30 хв.

Матеріал та обладнання: проектор, відео.

Хід виконання: Учасники переглядають епізод та обговорюють його.

Питання для обговорення: Які два способи впливу були продемонстровані в епізоді? Чи обидва підходи були ефективними? Який підхід був кращим? Який підхід сприяв побудові стосунків? Який підхід стимулював страх? Порівняйте цінності Малюка та вівчарки.

Завершення

Мета: узагальнення матеріалу; одержання зворотного зв'язку від учасників; обговорення домашнього завдання.

Час виконання: 10 хв.

Хід виконання: спільно з учасниками тренер узагальнює матеріал заняття; просить учасників поділитись враженнями, зазначити важливі моменти; оголошує домашнє завдання.

Домашнє завдання: проаналізувати ситуацію з власного досвіду або з інших джерел (фільм, книга тощо), де герой намагався контролювати ситуацію з позиції сили (вправа є у зошиті).

Тема 4. Служіння як основний вид діяльності лідера

Мета: визначити поняття служіння у контексті лідерства; розмежувати поняття «бажання» та «потреби»; ознайомитись з ієрархією потреб А.Маслоу; ознайомитись з поглядом Р. Грінліфа на типи лідерів; проаналізувати уміння слухати як ключовий навик лідера.

Матеріал та обладнання: роздатковий матеріал (кейси), піраміда потреб (презентація).

План заняття:

1. Обговорення ДЗ та вивчення настрою учасників (5-7 хв.)
2. Обговорення «Служіння» (7-10 хв.)
3. Міні-лекція «Піраміда потреб А. Маслоу» (7 хв.)
4. Вправа «Ідеальний лідер – Ідеальний слуга» (15-20 хв.)
5. Міні-лекція «Лідер слуга (за Р.Грінліфом)» (5-7 хв.)
6. Вирішення кейсів «Лідерство служіння у реальному житті» (20 хв.)
7. Відео «Володар перснів» (10 хв.)
8. Вправа «Гаманець лідера» (10-15 хв.)
9. Вправа «Телефон» (10-15 хв.)
10. Вправа «Відмінності» (15-20 хв.)
11. Вправа «Лего» (15-20 хв.)
12. Вправа «Рахуємо» (10-15 хв.)
13. Завершення та оголошення ДЗ (5-7 хв.)

Домашнє завдання: проаналізувати статтю про компанію «First Fruits of Washington» та визначити способи, якими лідери компанії задовольняють потреби людей.

Вправа «Знайомтесь – я!»

Обговорення настрою учасників та ДЗ

Мета: визначити потреби та очікування учасників та обговорити ДЗ.

Час виконання: 5-7 хв.

Матеріал та обладнання: торбинка з різноманітними предметами (стрічка, шматочок крейди, фігурка, наліпки тощо).

Хід виконання: учасники по черзі витягують з мішечка будь-яку річ та говорять, які спільні риси в учасників та речей, що вони витягли.

Обговорення «Служіння»

Мета: визначити поняття служіння, дати можливість учасникам поділитись негативним сприйняттям цього поняття та зосередити увагу на позитивних аспектах служіння.

Час виконання: 5-10 хв.

Хід виконання: учасники по черзі говорять свої асоціації зі словом служіння. Тренер звертає увагу на відмінності між «служінням» та «прислуженням», а також на образ сучасного «слуги» (людина, що надає певні послуги).

Міні-лекція «Піраміда потреб»

Мета: розмежувати поняття потреби та бажання; проаналізувати ієрархію потреб А.Маслоу.

Час виконання: 10 хв.

Матеріал та обладнання: презентація

Хід виконання: тренер наголошує, в контексті лідерства служіння служіння означає задоволення потреб інших, тому важливо відрізнити поняття бажання та потреби; учасники розмежовують дані поняття. Після цього тренер демонструє піраміду потреб А.Маслоу та пояснює її особливості та просить учасників наводити приклади, яким чином лідер може допомагати задовольняти ці потреби.

Вправа «Ідеальний лідер – Ідеальний слуга»

Мета: показати учасникам, що лідер та слуга за своїми характеристиками не відрізняються.

Час виконання: 7-10 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: учасники аналізують особистісні риси ідеального лідера, після цього аналізують характеристики ідеального слуги та порівнюють списки.

Міні-лекція «Лідер-слуга»

Мета: проаналізувати визначення лідера-слуги за Р.Грінліфом.

Час виконання: 5-7 хв.

Матеріал та обладнання: презентація

Хід виконання: тренер зачитує учасникам цитату Р.Грінліфа про лідера, що служить. Учасники аналізують цитату та міркують чи може лідер бути одночасно і слугою, і лідером.

Вирішення кейсів «Лідерство служіння у реальному житті»

Мета: проаналізувати ситуації, у яких у лідера є вибір, з якої позиції діяти: лідера, що служить чи лідера, що прагне влади.

Час виконання: 15 хв.

Матеріал та обладнання: кейси на картках

Хід виконання: учасники об'єднуються у три групи та обговорюють кейси.

Ситуація 1. Однією із цінностей компанії є пунктуальність. Після трьох запізнь співробітника звільняють. Один із співробітників запізнився втретє. Якими будуть Ваші дії як керівника.

Ситуація 2. Один із співробітників компанії є дуже продуктивним та успішним і приносить компанії високі заробітки, проте з іншими співробітниками він поводить як з другим сортом. Ви, як керівник, попередили співробітника, що така поведінка є неприпустимою, проте ніяких змін не відбулось. Якими будуть Ваші подальші дії?

Ситуація 3. Одного із співробітників щойно підвищили, проте як менеджер він був не досить успішним. Для покращення його лідерських здібностей є можливість відвідати тренінги з лідерства. Чи можна запропонувати це співробітникові, щоб він не образився?

Відео «Володар перснів»

Мета: проаналізувати поведінку учасників групи та лідера; показати, як важливо для лідера брати відповідальність і яким чином це впливає на групу.

Час виконання: 10 хв.

Матеріал та обладнання: проектор, відео

Хід виконання: учасники переглядають епізод та обговорюють його.

Питання для обговорення: хто виявився лідером у ситуації? Чому? Яким чином поведінка Фродо змінила інших?

Вправа «Скарбничка лідера»

Мета: визначити основні здібності та уміння лідера.

Час виконання: 5-7 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: учасники визначають здібності, необхідні для лідера. Тренер повідомляє, що під час наступних занять учасники будуть розвивати ці здібності.

Вправа «Телефон»

Мета: продемонструвати важливість уміння слухати.

Час виконання: 5-7 хв.

Хід виконання: тренер повідомляє одному із учасників фразу, яку він передає наступному учасникові і так по колу. Останній учасник оголошує фразу.

Питання для обговорення: чому слухання є важливим для лідера? Чому іноді саме цьому умінню найскладніше навчитись? Які труднощі виникали під час виконання вправи?

Вправа «Відмінності»

Мета: тренувати уміння слухати.

Час виконання: 15-20 хв.

Хід виконання: учасники об'єднуються у пари. Кожна пара отримує два малюнки, які мають певну кількість відмінностей. Учасники повинні знайти ці відмінності не показуючи один одному свої малюнки.

Питання для обговорення: Які труднощі виникали під час виконання вправи? Що допомагало знайти відмінності? На що спрямована дана вправа?

Вправа «Лего»

Мета: визначити важливість слухання та уміння правильно подавати інформацію.

Час: 15 хв.

Хід виконання: учасники отримують лего та об'єднуються в пари. Один з партнерів будує свою фігуру, а потім даючи вказівки іншому, спрямовує його на побудову такої ж фігури. Інший учасник не бачить готову фігуру та не може ставити запитань. Після виконання – ролі змінюються, проте учасник, що виконує інструкції, може ставити питання.

Питання для обговорення: що було складним/простим у виконанні завдання? Що допомагало? Яка ситуація була складнішою? Коли швидше вдалось побудувати фігуру.

Вправа «Рахуємо»

Мета: згуртувати учасників; показати важливість терпіння та витримки у спілкуванні.

Час: 15 хв.

Хід виконання: учасники заплющивши очі мають порахувати від 1 до кількості учасників, при чому кожен має висловитись один раз. Якщо називають одночасно число чи цифру – вправу починають знову.

Питання для обговорення: що було складним/простим у виконанні завдання? Що допомагало? Чого вчить вправа?

Завершення

Мета: узагальнення матеріалу; одержання зворотного зв'язку від учасників; обговорення домашнього завдання.

Час виконання: 10 хв.

Хід виконання: спільно з учасниками тренер узагальнює матеріал заняття; просить учасників поділитись враженнями, зазначити важливі моменти; оголошує домашнє завдання.

Домашнє завдання: проаналізувати ситуацію з власного досвіду або з інших джерел (фільм, книга тощо), де герой намагався контролювати ситуацію з позиції сили (вправа є у зошиті).

Тема 5. Створення команди та особливості командної роботи

Мета: розмежувати поняття «група», «команда», «колектив», «громада»; розглянути способи залучення інших до спільної діяльності; проаналізувати способи розвитку лідерського потенціалу членів команди; визначити основні критерії успішної команди.

Матеріал та обладнання: .

План заняття:

1. Обговорення ДЗ та визначення настрою учасників (5-7 хв.)
2. Вправа «Один у полі» (10-15 хв.)
3. Вправа «Повітряні хмарочки» (15-20 хв.)
4. Мозковий штурм «Група – команда – колектив» (5-7 хв.)
5. Вправа «Дрім Тім» (15-20 хв.)
6. Відео «Подарунок рабина» (20-25 хв.)
7. Обговорення «Острів безпеки» (15-20 хв.)
8. Вправа «Лист пошани» (10-15 хв.)
9. Вправа «Палиця довіри» (10-15 хв.)
10. Вправа «Сіли-Встали» (7-10 хв.)
11. Вправа «Людська павутина» (7-10 хв.)
12. Завершення та оголошення ДЗ (5-7 хв.)

Домашнє завдання: он-лайн тест Томаса на визначення стилю поведінки у конфліктній ситуації.

Вправа «Тест»

Обговорення настрою учасників та ДЗ

Мета: визначити потреби та очікування учасників та обговорити ДЗ.

Час виконання: 5-7 хв.

Хід виконання: тренер називає три групи слів (солодощі, м'ясо, фрукти; фрак, спортивний костюм, джинси), а учасники повинні шикуватись у групи відповідно до того, який варіант вони обирають. Однією із груп слів повинні бути варіанти очікувань учасників та їх настрій.

Вправа «Один у полі»

Мета: продемонструвати ефективність команди

Час виконання: 10-15 хв.

Хід виконання: учасникам демонструються різноманітні картинки. Їх завдання запам'ятати якомога більше. Після цього учасники об'єднуються в групи та виконують теж саме завдання.

Питання для обговорення: скільки картинок запам'ятали, коли працювали одні? Скільки картинок запам'ятала команда? Коли вдалось запам'ятати, помітити більше деталей? Про що свідчить даний експеримент.

Вправа «Повітряні хмарочки»

Мета: отримати досвід перебування у спільноті.

Час виконання: 20 хв.

Хід виконання: Учасники об'єднуються у групи, отримують кульки та скоч. Завдання – побудувати піраміду, що може самостійно стояти та бути вищою, ніж у інших команд.

Питання для обговорення: якою була ваша роль у команді? як швидко ви впорались із завданням? що було складним? що найпростішим? які ваші потреби були задоволені? Що ви відчували під час виконання вправи? Що символізують кульки? якщо кулька лопалась, коли її надто сильно надували – що це може означати? Що можна зробити зі зруйнованою кулькою?

Мозковий штурм «Група – команда – колектив»

Мета: розмежувати поняття група, команда, колектив.

Час виконання: 7-10 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: учасники аналізують поняття група, команда, колектив та дають визначення кожному з них.

Вправа «Дрім Тім»

Мета: проаналізувати та визначити риси ідеальної команди.

Час виконання: 15-20 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: учасники пригадують ідеальні команди та називають риси такої команди. Тренер говорить, що над рисами, які називали учасники, група буде працювати під час заняття.

Відео «Подарунок рабина»

Мета: визначити важливість поваги та її вплив на людей.

Час виконання: 20 хв.

Матеріал та обладнання: проектор, комп'ютер, відео епізод

Питання для обговорення: Який подарунок зробив рабин? Як це вплинуло на поведінку монахів? Чому їх поведінка змінилась? Яка проблема була у громаді? Що допомогло змінити ситуацію?

Обговорення «Острів безпеки»

Мета: визначити важливість довіри для успіху команди та охарактеризувати передумови для побудови довірливих стосунків.

Час виконання: 15 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: учасники пригадують місце (компанія, група людей), де вони почувають себе найбезпечніше та найкомфортніше, а також визначають чому саме вони можуть там відчувати себе комфортно.

Вправа «Лист пошани»

Мета: виявити повагу до кожного з учасників.

Час виконання: 15 хв.

Матеріал та обладнання: аркуші паперу

Хід виконання: учасники пишуть своє ім'я на аркуші паперу та передають його наступному учаснику. Інший учасник повинен написати, за що вдячний тому, чие ім'я написане на аркуші паперу.

Питання для обговорення: які емоції після виконання даної вправи? що дає така вправа команді?

Вправа «Палиця довіри»

Мета: згуртувати команду.

Час виконання: 10-15 хв.

Матеріал та обладнання: палиця для тенту.

Хід виконання: учасники отримують палицю для тенту (легка та довга). Їх завдання – тримаючи палицю лише одним пальчиком опустити, підняти та знову опустити її. Обов'язкова умова – усі учасники тримають палицю та беруть участь у вправі.

Питання для обговорення: Які були відчуття під час виконання вправи? Що допомогло її виконати? Що заважало? Що свідчить виконання вправи про діяльність команди та її готовність до співпраці?

Вправа «Сіли-встали»

Мета: згуртувати команду; визначити рівень довіри учасників.

Час виконання: 10 хв.

Хід виконання: учасники в парах стають спиною один до одного, беруть одне одного під руки та присідають кілька разів, доки не вийде синхронно. після цього пари об'єднуються у квартети і виконують теж саме. По закінченню квартети об'єднуються, аж доки усі не об'єднуються у одну групу, якій потрібно виконати те ж саме завдання.

Питання для обговорення: Які були відчуття під час виконання вправи? Що допомогло її виконати? Що заважало?

Вправа «Людська павутина»

Мета: згуртувати команду; визначити рівень довіри учасників.

Час виконання: 7-10 хв.

Хід виконання: учасники стають разом, закривають очі та беруть за руки один одного, утворюючи заплутані зв'язки. Після цього їм необхідно розплутатись не розриваючи рук.

Питання для обговорення: Які були відчуття під час виконання вправи? Що допомогло

її виконати? Що заважало?

Завершення

Мета: узагальнення матеріалу; одержання зворотного зв'язку від учасників; обговорення домашнього завдання.

Час виконання: 10 хв.

Хід виконання: спільно з учасниками тренер узагальнює матеріал заняття; просить учасників поділитись враженнями, зазначити важливі моменти; оголошує домашнє завдання.

Домашнє завдання: он-лайн тест Томаса на визначення стилю поведінки у конфліктній ситуації.

Тема 6. Конфлікти та способи їх розв'язання з позиції лідерства служіння

Мета: визначити поняття конфлікту, його види та причини; розглянути стилі поведінки у конфліктних ситуаціях (за К. Томасом); визначити шляхи розв'язання конфліктів.

Матеріал та обладнання: відео-кліпи, аркуші А3, маркери, аркуші А4, кольорові олівці, шляхи розв'язання конфліктів (презентація), м'яч, роздатковий матеріал (кейси).

План заняття:

1. Обговорення ДЗ та визначення настрою учасників (5-7 хв.)
2. Відео «Вілсон» (15-20 хв.)
3. Вправа «Що я знаю про конфлікт» (7-10 хв.)
4. Вправа «Алфавіт емоцій» (7-10 хв.)
5. Мозковий штурм «Переваги та недоліки конфліктів» (10-15 хв.)
6. Діагностична вправа «Я у конфлікті» (15 хв.)
7. Міні-лекція «Шляхи розв'язання конфліктів» (15 хв.)
8. Вправа «Чотири квадрати» (15-20 хв.)
9. Вправа «Гідна відповідь» (15-17 хв.)
10. Відео «Знедолені» (17 хв.)
11. Вправа «Нас з тобою єднає...» (10-15 хв.)
12. Завершення та оголошення ДЗ (5 хв.)

Домашнє завдання: Пригадати конфліктну ситуацію з власного досвіду; написати шлях вирішення цієї ситуації з позицій лідерства служіння; виконати вправу «Чотири квадрати» для людини, з якою часто виникають непорозуміння.

Вправа «Трикутник очікувань»

Обговорення настрою учасників та ДЗ

Мета: визначити потреби та очікування учасників та обговорити ДЗ.

Час виконання: 5-7 хв.

Матеріал та обладнання: аркуші паперу

Хід виконання: учасники малюють трикутник; у кожній вершині учасники пишуть свої очікування від заняття, від групи та від себе.

Відео «Уілсон» (епізод з к.ф. «Вигнанець», 2000)

Мета: визначити, що було найважливішим для героя; яку роль відіграють стосунки у нашому житті.

Час виконання: 20 хв.

Матеріал та обладнання: комп'ютер, проектор, відео ролик.

Питання для обговорення: Чому відносини настільки важливі для нас? Що ви можете зробити в якості лідера без відносин? Які відносини важливі в бізнесі. Як страждає бізнес, якщо будь-які з цих відносини розриваються.

Вправа «Що я знаю про конфлікт»

Мета: визначити як учасники розуміють поняття конфлікт.

Час виконання: 7-10 хв.

Хід виконання: учасники говорять свої асоціації та розуміння поняття конфлікту. По закінченню тренер дає визначення конфлікту та його види.

Вправа «Алфавіт емоцій»

Мета: визначити, які емоції відчувають учасники конфліктів.

Час виконання: 7-10 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: учасники по черзі називають емоції, які виникають в учасників конфліктів, бажано за алфавітом.

Питання для обговорення: яким чином емоції впливають на поведінку учасників конфліктів?

Мозковий штурм «Переваги та недоліки конфліктів»

Мета: визначити переваги та недоліки конфліктів; показати, що конфлікти можуть мати позитивні наслідки.

Час виконання: 10-15 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: учасники об'єднуються у чотири групи, дві з яких визначають позитивні риси конфлікту, а дві інші – негативні.

Питання для обговорення: яким чином можна знизити негативні риси конфліктів та посилити позитивні? Якщо у команді не виникає конфліктів, про що це свідчить?

Діагностична вправа «Я у конфлікті»

Мета: проаналізувати власну поведінку у конфліктних ситуаціях.

Час виконання: 10-15 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: попередньо учасники конфлікту пройшли тест Томаса на визначення власної стратегії поведінки у конфлікті. Тренер пояснює особливості усіх типів поведінки у конфліктних ситуаціях.

Міні-лекція «Шляхи розв'язання конфліктів»

Мета: продемонструвати, яким чином можна розв'язувати конфлікти з точки зору лідерства служіння.

Час виконання: 10-15 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: тренер описує та пояснює учасникам схему розв'язання конфліктної ситуації з позицій лідерства служіння.

Питання для обговорення: яким чином ви зазвичай розв'язуєте конфлікти? Що є найскладнішим у процесі розв'язання конфлікту? Як конфлікт впливає на стосунки між людьми?

Вправа «Чотири квадрати»

Мета: показати, як наше ставлення до людини впливає на її сприйняття.

Час виконання: 15-20 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: учасники заповнюють фігуру, яка складається з чотирьох квадратів. У першому записують свої позитивні якості та риси характеру. У другому квадраті – негативні якості. У третьому – свої недоліки з точки зору людини, яка Вас обожає (у її очах вони будуть мати позитивний характер). У четвертому квадраті запишіть свої сильні сторони з точки зору свого запеклого ворога (він бачить їх як негатив).

Питання для обговорення: як наше ставлення впливає на сприйняття людини? Яким чином це впливає на поведінку у конфліктних ситуаціях? На їх розв'язання?

Вправа «Гідна відповідь»

Мета: опрацювання умінь конструктивного виходу з конфліктних ситуацій.

Час виконання: 15-17 хв.

Матеріал та обладнання: картки із фразами

Хід виконання: учасники сидять у колі. Кожен отримує картку, на якій записане якість зауваження щодо зовнішності чи поведінки іншого учасника. Після цього учасники говорять цю фразу іншому учаснику, а його завдання – гідно відповісти на зауваження, не

провокуючи продовження конфлікту. Кожен з учасників має побувати і в ролі того, хто провокує, і того, хто відповідає.

Питання для обговорення: чи легко було виконувати завдання? Чи сприймали ви серйозно зауваження учасників? Що допомагало знаходити конструктивні способи та відповіді?

Відео «Знедолені» (епізод з к.ф.)

Мета: проаналізувати поведінку героїв та визначити, чим їм довелось пожертвувати заради стосунків.

Час виконання: 25 хв.

Матеріал та обладнання: комп'ютер, проектор, відео ролик.

Питання для обговорення: Чим довелось знехтувати священику за відносини з Жан Вальжан? Що дало прощення священика героїні? Як це відео демонструє основний принцип прощення? Як це відео показує значення людей та стосунків?

Вправа «Нас з тобою єднає...»

Мета: показати, що пам'ятаючи про спільні риси та інтереси, простіше розв'язувати конфліктні ситуації.

Час виконання: 10-15 хв.

Хід виконання: учасники об'єднуються у пари та знаходять п'ять спільних рис, після цього пари об'єднуються у квартети і т.д..

Питання для обговорення: для чого необхідна така вправа?

Завершення

Мета: узагальнення матеріалу; одержання зворотного зв'язку від учасників; обговорення домашнього завдання.

Час виконання: 10 хв.

Хід виконання: спільно з учасниками тренер узагальнює матеріал заняття; просить учасників поділитись враженнями, зазначити важливі моменти; оголошує домашнє завдання.

Домашнє завдання: пригадати конфліктну ситуацію з власного досвіду; написати шлях вирішення цієї ситуації з позицій лідерства служіння; виконати вправу «Чотири квадрати» для людини, з якою часто виникають непорозуміння (вправи у зошиті).

Тема 7. Лідерський спадок

Мета: підбиття підсумків занять; узагальнення понять; презентація проектів.

План заняття:

1. Обговорення ДЗ та визначення настрою учасників (5-7 хв.)
2. Вправа «Моя книга» (10-15 хв.)
3. Вправа «Світе, почуй мене!» (10-15 хв.)
4. Відео «У мене є мрія» (10-15 хв.)
5. Вправа «Через сто років» (10-15 хв.)
6. Вправа «Лист собі» (10-15 хв.)
7. Презентація проектів (30-40 хв.)
8. Завершення та узагальнення курсу (10 хв.)

Вправа «Моя книга»

Обговорення настрою учасників та ДЗ

Мета: визначити потреби та очікування учасників та обговорити ДЗ; проаналізувати події власного життя та презентувати їх іншим.

Час виконання: 15-20 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: учасники уявляють, що їх життя – це книга. Охарактеризуйте її, вкажіть назву та жанр, опишіть основні розділи, зверніть увагу на обкладинку, основне враження та ін..

Вправа «Світе, почуй мене!»

Мета: визначити, що було найважливішим для героя; яку роль відіграють стосунки у нашому житті.

Час виконання: 10-15 хв.

Матеріал та обладнання: стікери; плакат А3; зошит.

Хід виконання: учасники записують фразу (у зошиті та на стікері, який потім наклеюють на плакат), яку хотіли сказати світові, за якою хотіли, щоб їх впізнавали, так би мовити слоган життя.

Відео «У мене є мрія» (промова М.Л. Кінга)

Мета: визначити як учасники розуміють поняття конфлікт.

Час виконання: 10-15 хв.

Хід виконання: учасники переглядають відео та обговорюють його.

Питання для обговорення: яким чином М.Л. Кінг змальовує своє бачення?

Вправа «Через сто років»

Мета: дати можливість учасникам подумати про своє призначення та бачення.

Час виконання: 10-15 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: учасники міркують та мріють, чим би вони хотіли запам'ятатись та бути відомим, що б вони хотіли про них говорили через сто років.

Вправа «Лист собі»

Мета: визначити короткотривалі та довготривалі цілі учасників.

Час виконання: 10-15 хв.

Матеріал та обладнання: зошит

Хід виконання: учасники пишуть листа собі через п'ять років (по закінченню університету).

Питання для обговорення: яким ви бачите себе через п'ять років?

Презентація проєктів

Учасники презентують власні проєкти.

Завершення

Мета: узагальнення матеріалу; одержання зворотного зв'язку від учасників.

Хід виконання: учасники називають три основні ідеї, які вони запам'ятали з курсу, три речі, які їх вразили та три речі, які б вони хотіли змінити у курсі.

6. Контроль навчальних досягнень

Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

1. За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням ІКТ (PowerPoint презентація), семінарські та практичні заняття, пояснення, розповідь, бесіда.

- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.

- *Практичні:* ситуаційні завдання, кейси.

2. За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4. За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо). Вивчення дисципліни здійснюється за машинним варіантом з організацією занять у спеціалізованих комп'ютерних залах, де кожен студент отримує можливість навчатись безпосередньо на індивідуальному робочому місці, обладнаному персональним комп'ютером.

Методи контролю

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються замодульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни проводиться у формі заліку за обсягом навчального матеріалу, визначеним робочою програмою, і в терміни, встановлені розкладом.

Семестрова оцінка з навчальної дисципліни, підсумковий семестровий контроль з якої проводиться у формі заліку, обчислюється шляхом додавання набраних студентом балів з поточного, модульного та підсумкового семестрового контролю.

Оцінка за змістовий модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, за виконання індивідуальних завдань, за модульну контрольну роботу. Виконання модульної контрольної роботи здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.

Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; семестровий контроль; підсумкове письмове тестування, реферат.

Комп'ютерного контролю: тестові програми.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог: систематичність відвідування занять; своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних та індивідуальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності; виконання тестових завдань.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти дисципліни (п. 10), де зазначено види контролю і кількість балів за видами. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (5-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано нижче у таблицях.

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	-	-	-
Відвідування практичних занять	1	7	7
Робота на практичному занятті	10	7	70
Виконання завдань для самостійної роботи	5	7	35
Виконання модульної роботи	25	1	25
	Разом		137
Максимальна кількість балів:			137
Розрахунок коефіцієнта:			1,37

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

В рамках вивчення змістового модуля “Лідерство служіння” навчальної дисципліни “Університетські студії” слід підготувати соціальний проєкт за наступними вимогами:

- Назва проєкту

- Мета (основна ідея, яку учасники намагатимуться втілити в життя)
- Актуальність (стан проблеми, на розв'язання якої направлений проєкт, яким чином ситуація впливає на певну соціальну групу та суспільство загалом)
- Результати (досягнення на кожному етапі проєкту)
- Цільова група (категорія людей, чиє життя покращиться у результаті втілення проєкту)
- Завдання (основні кроки, спрямовані на досягнення мети проєкту)
- План реалізації (план-графік запланованих заходів)
- Бюджет (основні витрати, які необхідні для реалізації проєкту)
- Подальший розвиток проєкту (перспективні напрями діяльності після проєкту)

Критерії оцінювання самостійної роботи

К-сть балів	Критерії оцінювання
5	оволодіння теоретичним матеріалом, винесеним на самостійне опрацювання, використання рекомендованої та додаткової літератури; творчий підхід, чітке володіння понятійним апаратом, уміння використовувати отримані знання для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання ситуацій
4-3	засвоєння теоретичного матеріалу з відповідної теми, винесеного на самостійне опрацювання, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних завдань за наявності незначних помилок або неточностей
2-1	неповне засвоєння матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання, недостатнє володіння основними поняттями навчальної дисципліни, недостатнє вміння застосовувати теоретичний матеріал для виконання практичних завдань
0	матеріал для самостійного опрацювання не засвоєний, відсутні знання основних понять і термінів навчальної дисципліни, невміння застосовувати теоретичний матеріал для виконання практичних завдань

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Контрольна модульна робота включає виконання запропонованих завдань у робочому зошиті “Сходинок зростання”.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

К-сть балів	Критерії оцінювання
25	В повному обсязі володіє матеріалом, вільно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу; стилістично грамотно викладає матеріал
24-20	Достатньо повно володіє матеріалом, обґрунтовано його викладає, розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Проте виклад окремих питань недостатньо змістовний та аргументований, допущені окремі несуттєві неточності та незначні помилки
19-15	Загалом володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури. Допускає окремі суттєві неточності та помилки
14-10	Володіє навчальним матеріалом не в повному обсязі, викладає його фрагментарно, без обґрунтування, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускає суттєві неточності

9-5	Частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки
4-0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

6.5. Семестровий контроль проводиться у вигляді заліку, тому виставляється автоматично за результатами роботи (накопичених балів) впродовж семестру.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Шкала оцінювання: рейтингова оцінка та оцінка за стобальною шкалою

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань(умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
F, FX	1-59 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним проходженням – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного проходження

7. Навчально-методична карта дисципліни “Університетські студії. Лідерство служіння”

Разом: 30 год., із них: практичні заняття – 14 год., модульний контроль – 2 год., самостійна робота – 14 год.

Модуль	Змістовий модуль “Лідерство служіння”						
К-сть балів за модуль	130 балів						
Номер теми	1	2	3	4	5	6	7
Практичні заняття	Тема 1. Знайомство 10 балів + 1 бал	Тема 2. Університет та його роль у розвитку лідерства 10 балів + 1 бал	Тема 3. Лідерство 10 балів + 1 бал	Тема 4. Служіння як основний вид діяльності лідера 10 балів + 1 бал + 1 бал	Тема 5. Створення команди та особливості командної роботи 10 балів + 1 бал	Тема 6. Конфлікти та способи їх розв’язання з позиції лідерства служіння 10 балів + 1 бал	Тема 7. Лідерський спадок 10 балів + 1 бал
Самостійна робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Модульний контроль	25 балів						
Максимальна кількість балів	137						
Коефіцієнт до розрахунку	1,37						
Підсумковий контроль	Залік						

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова)

1. Аксельдор А. (2022). Юлій Цезар: 6 законів сучасного лідера. Київ: Vivat. 224 с.
2. Вижва М., Турпал Ю. (2020). Лідерство служіння: методичний посібник. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка. 47 с.
3. Мак-Клатчі С. (2020). Будь лідером: вирішуй, плануй, дій. Київ: Vivat. 208 с.
4. Максвелл Дж.К. (2019). 5 рівнів лідерства. Харків: Формат. 288 с.
5. Підлуцький О. (2020). Лідери, що змінили світ. Харків: Фоліо. 448 с.
6. Рубенштейн Д. (2021). Бути лідером. Мудрість від тих, хто змінив правила гри. Київ: Лабораторія. 464 с.
7. Техніка ухвалення рішень. Як лідери роблять вибір (2019). Київ: Наш Формат. 248 с.
8. Я – студент (2013): навчальний посібник / В.О. Огнев'юк [та ін.]; заг. ред. В.О. Огнев'юка; Київський університет імені Бориса Грінченка. 3-є вид. зі змін. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка. 248 с.

Додаткова

9. Адізес І. (2019). Командне лідерство. Як порозумітися з будь-яким менеджером. Київ: Наш формат. 312 с.
10. Кіянка І.Б. (2019). Популізм як знаряддя харизматичних лідерів: від античних демагогів до сучасних лідерів. *Держава і право*, Вип. 85. 302-315.
11. Костюк І.В., Карпунь І.Н. (2017). Національно-громадянське виховання студентської молоді: навч. посібн.. Львів: Новий світ-2000. 268 с.
12. Лі Цзиці (2018). Лідерські якості менеджерів: вектори успіху: монографія. Київ: Центр учб. л-ри. 184 с.
13. Нестуля О.О., Нестуля С.І., Кононець Н.В. (2021). Сучасні погляди на формування лідерської компетентності здобувачів вищої освіти: монографія. Полтава: ПУЕТ. 591 с. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/11478/1/Монографія%20Нестуля.pdf>.
14. Сартинський Г. (2018). Є лідер – є команда. Інтерв'юер І. Чемерис. *Олімпійська арена*, 12. 19-22.
15. Сінек С. (2022). Справжні лідери їдять останніми. Як створити команду мрії. Київ: Vivat. 416 с.
16. Черкашин А. (2019). Концептуальні положення методологічного виміру у контексті виховання лідерів у закладах вищої освіти. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*, 1. 102-115.